

**WAARDE-ORIËNTASIE AS FAKTOR BY DIE
GESINSOPVOEDING VAN DIE MILIEU-BENADEELDE
VOORSKOOLESSE KIND: OUBEGELEIDINGSIMPLIKASIES**

deur

RONÉL VAN ZYL

voorgelê ter vervulling van die vereistes vir die graad

MAGISTER EDUCATIONIS

in die

**FAKULTEIT OPVOEDKUNDE
UNIVERSITEIT VAN PRETORIA**

**STUDIELEIER : PROFESSOR J.W.M. PRETORIUS
MEDE-STUDIELEIER : PROFESSOR G.V. FERREIRA**

Julie 2001

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

*Opgedra aan my geliefde ouers,
Willie en Sarie van Zyl*

DANKBETUIGINGS

My opregte dank en waardering aan:

- ◆ *Professor J.W.M. Pretorius*, my studieleier, vir sy bekwame, onbaatsugtige en bemoedigende leiding en voortdurende aanmoediging tydens dié studie.
- ◆ *Professor G.V. Ferreira*, my mede-studieleier, vir sy bekwame, professionele en gewaardeerde leiding en deurlopende aanmoediging.
- ◆ *Me Joan Clark* en *Elana Mauer* vir hulle tyd en opoffering met die statistiese verwerking van data.
- ◆ Die *personeel by die Akademiese Inligtingsdiens*, in besonder *Me Clarisse Venter*, vir hulle vriendelike, toegewyde en professionele diens.
- ◆ My *ouers, Willie en Sarie*, vir hulle liefdevolle ondersteuning, aanmoediging, volgehoue belangstelling, gebede en hulp tydens dié studie.
- ◆ My *verloofde, Theo*, vir al sy hulp met die tegniese versorging en sy liefdevolle ondersteuning en aanmoediging tydens voltooiing van die studie.
- ◆ My *broer en suster, Pierre en Lynette*, vir hulle aanmoediging, belangstelling en hulp.
- ◆ *Vriende en vriendinne* wie se belangstelling, aanmoediging en hulp as motivering gedien het.
- ◆ *My Hemelse Vader*, deur wie ek krag en insig ontvang het om hierdie studie te voltooi.

Aan God, my Hemelse Vader, al die dank en eer!

INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK 1 TEMA-ANALISE EN PROBLEEMSTELLING

	BLADSY
1.1 INLEIDING	2
1.2 TEMA-ANALISE	7
1.2.1 Waarde-oriëntasie	7
1.2.2 Gesinsopvoeding	10
1.2.3 Milieu-benadeeldheid	18
1.2.4 Voorskoolse kind	21
1.2.5 Ouerbegeleidingsimplikasies	21
1.2.6 'n Psigopedagogiese studie	24
1.3 NAVORSINGSPROBLEEM	27
1.4 HIPOTESE	28
1.5 METODOLOGIESE VERANTWOORDING	28
1.6 DOEL VAN DIE STUDIE	30
1.7 PROGRAM VAN STUDIE	31

HOOFSTUK 2

DIE LEEFWêRELD VAN DIE MILIEU-BENADEELDE VOORSKOOOLSE KIND

	BLADSY
2.1 INLEIDING	34
2.2 DIE OMGEWING VAN DIE MILIEU-BENADEELDE GESIN	37
2.3 DIE GESINSITUASIE VAN DIE MILIEU-BENADEELDE KIND	40
2.3.1 Pedagogiese kenmerke van die milieu-benadeelde gesin ..	48
2.3.2 Psigologiese kenmerke van die milieu-benadeelde gesin ..	53
2.3.3 Sosiale kenmerke van die milieu-benadeelde gesin	55
2.4 DIE WAARDE-ORIËNTASIE VAN DIE MILIEU-BENADEELDE OUER	59
2.5 AGTERSTANDE EN KENMERKE VAN DIE MILIEU-BENADEELDE VOORSKOOOLSE KIND	63
2.6 SAMEVATTING	81

HOOFSTUK 3

WAARDE-ORIËNTASIE AS FAKTOR BY DIE GESINSOPVOEDING VAN DIE MILIEU-BENADEELDE VOORSKOOLESSE KIND

	BLADSY
3.1 INLEIDING	83
3.2 WAARDE-ORIËNTASIE EN OPVOEDING	83
3.3 WAARDE-ORIËNTASIE EN DIE GESINSOPVOEDING VAN DIE MILIEU-BENADEELDE VOORSKOOLESSE KIND	92
3.3.1 Waarde-oriëntasie en ouerlike opvoedingstyl	92
3.3.2 Waarde-oriëntasie en opvoedingsinhoud	102
3.3.3 Waarde-oriëntasie en die invloed van die gesinsopvoeding op die ontwikkeling van die kind	105
3.3.3.1 Aspekte verbandhoudend met kinderlike ontwikke- ling	105
3.3.3.1.1 Die begrip selfkonsep	105
3.3.3.1.2 Die begrippe persoonlikheid en persoonlik- heidseienskap	107
3.3.3.1.3 Die begrip persoonlikheidspatroon	110
3.3.3.1.4 Kinderlike beleving en kinderlike gedrag ...	111
3.3.3.2 Die invloed van die opvoedingsgedrag van die milieu- benadeelde ouer op die psigiese lewe van die voorskool- se kind	115

3.3.3.2.1 Die dominante opvoeding	118
3.3.3.2.2 Die intolerante, outokratiese opvoeding	123
3.3.3.2.3 Die onverskillige opvoeding	128
3.3.3.2.4 Die koue opvoeding	131
3.3.3.2.5 Die toegeeflike opvoeding	135
3.3.3.2.6 Die betrokke opvoeding	139
3.3.3.3 Die invloed van die opvoedingsgedrag van die milieu- benadeelde ouer op die selfkonsepvorming van die voorskoolse kind	141
3.3.3.4 Die invloed van die opvoedingsgedrag van die milieu- benadeelde ouer op die ontwikkeling van die voorskoolse kind	143
3.3.3.4.1 Affektiewe ontwikkeling	145
3.3.3.4.2 Kognitiewe ontwikkeling	147
3.3.3.4.3 Sosiale ontwikkeling	150
3.4 SAMEVATTING	151

HOOFSTUK 4

EMPIRIESE ONDERSOEK EN INTERPRETASIE VAN DIE DATA

	BLADSY
4.1 INLEIDING	154
4.2 NAVORSINGSINSTRUMENT	155
4.2.1 Keuse van 'n instrument	155
4.2.2 Ontwikkeling van die vraelys	156
4.2.2.1 Biografiese gegewens	158
4.2.2.2 Gegewens ten aansien van die sosio-ekonomiese status van die gesin	159
4.2.2.3 Inligting ten aansien van die waarde-oriëntasies van die ouers	162
4.2.2.4 Inligting ten aansien van die onderskeie opvoedings- en ontwikkelingsaspekte	163
4.2.2.4.1 Opvoedingstyl van die ouer	163
4.2.2.4.2 Opvoedingsinhoud	163
4.2.2.4.3 Affektiewe ontwikkeling van die voorskoolse kind	163
4.2.2.4.4 Kognitiewe ontwikkeling van die voorskoolse kind	164
4.2.2.4.5 Sosiale ontwikkeling van die voorskoolse kind	164
4.2.2.4.6 Selfkonsep van die voorskoolse kind	165
4.2.2.4.7 Algemeen	165

4.3	EMPIRIESE ONDERSOEK	166
4.3.1	Lokalisering van die onderzoekgroep	166
4.3.2	Verloop van die empiriese ondersoek	166
4.3.3	Dekodering, analise en interpretasie van data verkry uit die vraelys	167
4.3.3.1	Biografiese gegewens	168
4.3.3.2	Sosio-ekonomiese status	174
4.3.3.2.1	Beroepstatus	174
4.3.3.2.2	Hoogste opvoedkundige kwalifikasie	176
4.3.3.2.3	Woonomstandighede	177
4.3.3.3	Waarde-oriëntasies van die respondente	179
4.3.3.4	Opvoeding van die voorskoolse kind	183
4.3.3.4.1	Opvoedingstyle van die respondente	183
4.3.3.4.2	Opvoedingsinhoude	190
4.3.3.5	Ontwikkeling van die voorskoolse kind	192
4.3.3.5.1	Affektiewe ontwikkeling van die voorskoolse kind	192
4.3.3.5.2	Kognitiewe ontwikkeling van die voorskoolse kind	199
4.3.3.5.3	Sosiale ontwikkeling van die voorskoolse kind	203
4.3.3.5.4	Selfkonsep van die voorskoolse kind	206

4.3.4	Interpretasie van data verkry uit individuele onderhoude ...	208
4.3.4.1	Gevallestudie 1	209
4.3.4.1.1	Algemene inligting	209
4.3.4.1.2	Waarde-oriëntasie van die ouers	209
4.3.4.1.3	Opvoedingsgedrag van die ouers	210
4.3.4.2	Gevallestudie 2	211
4.3.4.2.1	Algemene inligting	211
4.3.4.2.2	Waarde-oriëntasie van die ouers	212
4.3.4.2.3	Opvoedingsgedrag van die ouers	212
4.3.4.3	Gevallestudie 3	213
4.3.4.3.1	Algemene inligting	213
4.3.4.3.2	Waarde-oriëntasie van die ouers	214
4.3.4.3.3	Opvoedingsgedrag van die ouers	214
4.3.5	Sintese	215
4.4	TOETSING VAN HIPOTESE	217
4.5	SAMEVATTING	217

HOOFSTUK 5
SAMEVATTING VAN BEVINDINGE, GEVOLGTREKKINGS EN
OUERBEGELEIDINGSIMPLIKASIES

	BLADSY
5.1 INLEIDING	219
5.2 SAMEVATTING VAN BEVINDINGE	220
5.2.1 Hoofstuk 1	221
5.2.2 Hoofstuk 2	223
5.2.2.1 Omgewing van die milieu-benadeelde gesin	223
5.2.2.2 Gesinsituasie van die milieu-benadeelde kind	223
5.2.2.3 Waarde-oriëntasie van die milieu-benadeelde ouer .	225
5.2.2.4 Kenmerke en agterstande van die milieu-benadeelde voorskoolse kind	225
5.2.3 Hoofstuk 3	226
5.2.3.1 Waarde-oriëntasie en opvoeding	226
5.2.3.2 Waarde-oriëntasie en ouerlike opvoedingstyl	226
5.2.3.3 Waarde-oriëntasie en opvoedingsinhoude	227
5.2.3.4 Waarde-oriëntasie en die invloed van gesinsopvoeding op die ontwikkeling van die kind	228
5.2.4 Hoofstuk 4	229
5.3 GEVOLGTREKKINGS	233

5.4	OUERBEGELEIDINGSIMPLIKASIES	234
5.5	AANBEVELINGS	239
5.5.1	Ouerbegeleiding op makro-vlak	239
5.5.2	Samewerking met kleuterskole	240
5.5.3	Samewerking met regerings- en nie-regeringsinstansies ...	240
5.5.4	Verdere navorsing	241
5.6	BEPERKINGE VAN DIE STUDIE	241
5.7	SLOTOPMERKING	243

LYS VAN FIGURE

	BLADSY
FIGUUR 1.1 : Basisdimensies van die opvoeding	15
FIGUUR 1.2 : Die tweedimensionele opvoedingsmodel van Angenent	16
FIGUUR 2.1 : Die armoedspiraal	80
FIGUUR 3.1 : Die verband tussen sosio-ekonomiese status en ouerlike opvoedingsgedrag	89
FIGUUR 3.2 : Die verband tussen ouerlike houdings, opvoedingsgedrag en die invloed daarvan op die kind	90
FIGUUR 3.3 : Die dimensioneel-sirkelvormige persoonlikheidsmodel van Angenent	109
FIGUUR 3.4 : Moontlike persoonlikheidspatroon van die lewensvaardige persoon	111
FIGUUR 3.5 : 'n Opvoeding-persoonlikheids-model	116
FIGUUR 3.6 : 'n Opvoeding-kinderlike gedrag-model	117
FIGUUR 3.7 : 'n Opvoeding-selfkonsep-model	142

FIGUUR 4.1	:	Skematiese voorstelling van gesinsklassifikasie	162
FIGUUR 4.2	:	Respondente deur wie die vraelys beantwoord is	169
FIGUUR 4.3	:	Waarde-oriëntasies van milieu-benadeeld geklassifiseerde respondente	180
FIGUUR 4.4	:	Waarde-oriëntasies van deursnee-geklassifiseerde respondente	180
FIGUUR 4.5	:	Warmte-koudheid dimensie	183
FIGUUR 4.6	:	Dominansie-toegeeflikheid dimensie	184
FIGUUR 4.7	:	Warm opvoeding	188
FIGUUR 4.8	:	Koue opvoeding	188
FIGUUR 4.9	:	Dominante opvoeding	189
FIGUUR 4.10	:	Toegeeflike opvoeding	189
FIGUUR 4.11	:	Belangrikheid van waardes ten aansien van die milieu-benadeelde voorskoolse kind	191
FIGUUR 4.12	:	Aktiwiteite wat voorskoolse kinders saam met hulle vaders beoefen	194

FIGUUR 4.13	: Aktiwiteite wat voorskoolse kinders saam met hulle moeders beoefen	195
FIGUUR 4.14	: Aktiwiteite wat voorskoolse kinders saam met hulle voogde beoefen	195
FIGUUR 4.15	: Roetine met betrekking tot bed toe gaan	196
FIGUUR 4.16	: Handeling wat plaasvind wanneer die voorskoolse kind bed toe gaan	197
FIGUUR 4.17	: Algemene emosionele gesteldheid van die milieu-benadeelde voorskoolse kind	198
FIGUUR 4.18	: Leesstof tuis beskikbaar	199
FIGUUR 4.19	: Aktiwiteite wat deur ouers aangemoedig word by die voorskoolse kind	200
FIGUUR 4.20	: Speelgoed tuis beskikbaar	201
FIGUUR 4.21	: Beantwoording van vrae	202
FIGUUR 4.22	: Verduideliking van vreemde woorde en begrippe	202
FIGUUR 4.23	: Probleemoplossing	203
FIGUUR 4.24	: Verhoudinge met ander gesinslede	204

FIGUUR 4.25	:	Rol in groepsituasies	205
FIGUUR 4.26	:	Selfkonsep van die voorskoolse kind	206
FIGUUR 4.27	:	Gedrag van die voorskoolse kind in groepsverband ..	207

LYS VAN TABELLE

	BLADSY
TABEL 3.1 : Kinderlike belewinge as uitkoms van ontoereikende ouerlike opvoedingsgedragsspatrone	113
TABEL 3.2 : Kinderlike gedrag as uitkoms van ontoereikende ouerlike opvoedingsgedragsspatrone	114
TABEL 3.3 : Die dominante opvoeding	122
TABEL 3.4 : Die intolerante, outokratiese opvoeding	127
TABEL 3.5 : Die onverskillige opvoeding	130
TABEL 3.6 : Die koue opvoeding	134
TABEL 3.7 : Die toegeeflike opvoeding	138
TABEL 3.8 : Die betrokke opvoeding	141
TABEL 4.1 : Klassifikasie-skaal vir gesinne	161
TABEL 4.2 : Huwelikstatus van ouers	169
TABEL 4.3 : Ouderdomme van ouers	170

TABEL 4.4	:	Ouderdomme van voorskoolse kinders	171
TABEL 4.5	:	Aantal kinders in die gesin	172
TABEL 4.6	:	Posisie van die oudste voorskoolse kind	172
TABEL 4.7	:	Beroepstatus van ouers	174
TABEL 4.8	:	Hoogste opvoedkundige kwalifikasie van ouers	176
TABEL 4.9	:	Woonomstandighede van respondente	178
TABEL 4.10	:	Hoeveelheid tyd wat respondente daagliks saam met hulle kinders spandeer	193

LYS VAN BYLAE

	BLADSY
BYLAAG A : Vraelys vir ouers	245
BYLAAG B : Brief aan skoolhoofde	258
BYLAAG C : Brief aan ouers	260
BYLAAG D : Koderingslys	263
BIBLIOGRAFIE	265
SUMMARY	277